

zihni alâkadan hareketle konulduğu mânanın dışındaki bir mânada kullanıldığına hükmedilen lafız olduğundan kinayenin hem hakikat hem mecazla yakın ilgisi vardır. Bunun için kinayenin hakikate mi mecaza mı dahil olduğu usulcülerini fazlasıyla meşgul eden bir konu olup iki görüşün de savunucuları çıkmıştır. Ancak kinayeye hem hakiki anlamında kullanılan kelimeler hem de mecazi anlamda kullanılan kelimeler girebilir. Terkedilmiş hakiki mânalarla herkes tarafından bilinmeyen ve meşhur olmayan mecazlar da kinayeden sayılır. Meselâ bir erkek karısına, "Ailene dön" dediği zaman bununla sadece onun ana babasının evine dönmesini kastetmesi hakiki, "dön" sözünü "boşamak" anlamında söylemesi ise mecazi bir kullanımdır. Bu safhada adı geçen kocanın söz konusu kelime ile boşamayı kastedip etmediği veya kastetmiş ise kaç talâki kastettiği hususunda kapalılık bulunmaktadır; dolayısıyla bu mecaz kinayeye dönüşür ve ondaki kapalılık ancak kocanın kendi kastını açıklaması veya başka bir karînenin bulunmasıyla giderilir. Bu sebeple haffi, müşkil, mücmel gibi kapalı lafızlar, yaygın (meşhur) olmayan mecazlar, hakiki anlamından uzak bir şekilde çokça kullanılan mecazlar ve mânalarından biriyle meşhur olan müşterek-sarih kelimeler de kinayenin kapsamı içerisine girer (İbnü'l-Hümâm, II, 38). Bu durumda kinayenin mecazdan daha kapsamlı bir kavram olduğu, ayrıca fakihlerin de kinayenin kapsamını dilcilere göre daha geniş tuttıkları görülür.

Kelâmda aslolan hakiki mânâ olduğu gibi (*Mecelle*, md. 12) lafızın sarîh olması da asıldır. Sarahatin bulunduğu yerde dolaylı anlatımın ölçü alınmaması kuralı da bunu ifade eder (*a.g.e.*, md. 13). Bu sebeple sarîh lafız söyleyenin açık iradesini temsil ederken ve söyleyenin niyetinin araştırılmasına ihtiyaç hissettirmeyen kinâi lafızın mânâ ve hükmü ancak niyet veya halin delâleti gibi herhangi bir delille sabit olur. Bu karîneler bulunmadıkça ve kinayeli lafızın içerdiği ihtimal ve tereddüt hali ortadan kaldırılmadıkça herhangi bir hüküm ifade etmez. Bundan dolayı İslâm hukukçularının çoğunluğuna göre kinayeli lafızlarla akid kurulabilirse de şüphyle sâkıt olan hükümler kinayeli lafızlarla sabit olmaz. Meselâ kinayeli lafızlarla had cezaları verilemez; çünkü bu lafızların hangi anlamda kullanıldığı hususunda şüphe bulunmaktadır. Suçların isnadının açık ve net ifadelerle olması, ispatın kesin delillere dayanması gerek-

tiğinden şüphe had cezasının uygulanmasına engeldir. Bunun için fakihler, özellikle zina ve zina iftirası (kazf) suçlarının kinayeli lafızla sabit olmayacağı üzerinde özenle dururlar (Pezdevî, II, 209; Şemsü-leimme es-Serahsî, I, 189).

Arapça'nın dil mantığı ve zengin kullanım özelliklerinin de etkisiyle Araplar'ın günlük hayatında kinayeli lafızlar geniş bir kullanım alanı bulmuş, bunun tabii sonucu olarak da nikâh, talâk, alım satım, köle âzadı, vakıf, ikrar, yemin ve şahitlik gibi pek çok hukuki işlemde kinayeli söz ve ifadeler kullanılmış, söz konusu lafızların mânâ ve medlûllerinin tesbitine ve ne ölçüde niyete itibar edileceğine ilişkin tartışmalar klasik usul ve fûrû kitaplarında geniş bir şekilde yer almıştır. Ancak bu zengin birikim kelimelerin örfteki kullanımını esas alarak geliştirildiği ve hukukta objektifliği ve istikrarı sağlamaya mâtuf birtakım kurallara bağlanmaya çalışıldığı için konu esasen dil biliminin alanına girmekte, bu konuda öncelikle dil bilimi kurallarına başvurulması gerekmektedir. Bu sebeple her dilin yapısı ve kinayelerle ilgili kurallar da birbirinden farklı olacağından kinayeli lafızların mânâya delâleti konusunun her bir dilde o dilin kuralları içinde ele alınması, fikhî çözümlerin de bu veriler üzerine oturtulması gerekir.

BİBLİYOGRAFYA :

Tehtënevî, *Keşşâf*, III, 1283; Cessâs, *el-Fuşûl fi'l-uşûl* (nşr. Uceyl Câsim en-Neşemî), Küveyt 1414/1994, I, 46-48, 370; Pezdevî, *Kenzü'l-vüşûl*, II, 203-209; Şemsüleimme es-Serahsî, *el-Uşûl* (nşr. Ebü'l-Vefâ el-Efgânî), Haydarâbâd 1372, I, 187-190; Alâeddin es-Semerkanî, *Mizânü'l-uşûl* (nşr. M. Zeki Abdülber), Katar 1404/1984, s. 393-395; Abdülaziz el-Buhârî, *Keşfü'l-esrâr*, İstanbul 1307, II, 523-530; Sadrüşşeria, *et-Tavzih fi halli gavâmizi't-Tenkîh* (Teftâzânî, *et-Telûh* içinde), Kahire 1377/1957, I, 72-73; Tâceddin es-Sübkî, *Cem'ü'l-cevâmi'*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye), I, 432-436; Zerkeşi, *el-Mensûr fi'l-kavâ'id*, Küveyt 1406/1986, II, 306-313; III, 101-102; İbnü'l-Hümâm, *et-Tahrîr* (İbn Emîru Hâc, *et-Tahrîr ve't-tahbîr* içinde), Bulak 1316, II, 38-39; Süyûtî, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir fi'n-nahv* (nşr. Muhammed el-Mu'tasım - Billâh el-Bağdâdî), Beyrut 1407/1987, s. 488-507; Bihârî, *Müsellemü's-sübût* (*Fevâtihu'r-rahamût* ile Gazzâlî *el-Mustaşfâ* içinde), Kahire 1322, I, 226-229; *Mecelle*, md. 12-13; Ali Haydar, *Usûl-i Fikh Dersleri*, İstanbul, ts. (Üçdal Neşriyat), s. 225-228; Ali Muhyiddin el-Karadâğî, *Mebde'ü'r-rizâ fi'l-ukûd*, Beyrut 1406/1985, II, 866-888; İdrîs Hammâdî, *el-Hitâbü's-şer'î ve şuruku istişmârih*, Beyrut 1994, s. 114-116; Refik el-Acem, *Mevsû'atü müştalahâti usûli'l-fikh 'inde'l-müslimîn*, Beyrut 1998, II, 1246-1247.

FERHAT KOCA

KİNDE (Benî Kinde)

(بنو كندة)

V-VI. yüzyıllarda

Kuzey ve Orta Arabistan'da devlet kuran bedevî Arap kabilesi.

Kabilenin adı müsned metinlerde Kinded olarak geçerse de yaygın şekli Kinde'dir ve nesebi Kehlân yoluyla Kahtân'a kadar uzanan Sevr b. Ufeyr'in lakabından gelir. Kuzey ve Orta Arabistan'a hükmetmesine, Adnânîler'in yaşadıkları Gamru-zîkinde adlı yere yerleşmesine ve bazı arkeolojik kazılardan elde edilen bilgilere dayanarak Kinde'yi Adnânîler'den sayan görüşler de vardır. Me'rib Seddi'nin yıkılmasından sonra Yemen'de kalan Kindeliler'in anavatanı olarak Hadramut'taki Kinde ve Yemen-Şam ticaret yolu üzerindeki Kinde Devleti'nin ilk başşehri Karyetülfâv çevreleri gösterilir. Kindeliler III. yüzyıldan itibaren Kuzey ve Orta Arabistan'a, özellikle Necid bölgesine geçmişler, Mezopotamya, Filistin ve Suriye'yi içine alan geniş bir alana dağılmışlardır. Sürekli bir yerde oturmamasından dolayı Kahtânî ve Adnânî Arapları'nın bir karışımı kabul edilen Kinde'nin meşhur kolları arasında Amr b. Muâviye, Sekâsik, Tüçib, Vehb, Râiş, Beddâ ve Velîa sayılabilir.

Kinde Devleti, Necid'de Bekir b. Vâil'e üstünlük sağlayan Âkilü'l-mürâr lakaplı Hucr b. Amr tarafından Himyeriler'e tâbi olarak kuruldu (480). Kuruluş yıllarında çeşitli Arap kabilelerine karşı birçok çarpışmaya katılan Kinde Devleti'nin eyyâmü'l-Arab'da önemli bir yeri vardır ve Hucr ile Suriye taraflarında hüküm süren Bizans'ın müttefiki Ziyâd b. Hebûle'nin kuvvetleri arasında meydana gelen savaş Yevmü'l-beredân adıyla meşhurdur (İbnü'l-Esîr, I, 487-492). Hucr'un ölümünden sonra Benî Âkilü'l-mürâr adı verilen ve Kindedü'l-mülük şeklinde de anılan hânedanın başına önce oğlu Amr, ardından onun oğlu Hâris geçti (490-528). Kinde Devleti VI. yüzyılın başında Himyeriler'den muhtariyet kazanarak gelişti ve Hâris b. Amr, Bizans İmparatoru Anastasios ile 502'de bir antlaşma imzaladı. 525'te Bekir ve Tağlib kabilelerinin desteğiyle Hîre'yi hâkimiyeti altına alan Hâris b. Amr'ın 528'de Hîre Kralı III. Münzir'e yenilmesi, Kinde ve mütteliklerinin oluşturduğu konfederasyonun dağılmasına yol açtı. Bu mağlûbiyetten sonra tahttan çekilen Hâris, oğullarından Hucr'u Esed, Gatafân ve Kinâne, Şurahbil'i Bekir b. Vâil, Ma'dike-rib'i Kays-Aylân ve Seleme'yi Tağlib kabi-

lelerine melik tayin ederek Kinde Devleti'ni dörde böldü. Yemen'in Habeşliler tarafından işgali de Kinde'nin çöküşünü hızlandıran sebeplerdendir. Önceleri Yemen hükümdarlarına bağlı olan ve muhtemelen yarımada'daki Bizans ve Sâsânî güçlerini dengeleyen Kinde Devleti, V. yüzyılın sonu ve VI. yüzyılın başında muhtariyet kazanarak gelişmesine rağmen mânevî kuvvet ve iç dayanışmadan mahrumiyeti sebebiyle sınırlarına kadar ulaştığı Bizans ve Sâsânîler'e karşı herhangi bir üstünlük elde edemedi.

Kindeliler, Züreyh ve Celsed ile Vâil b. Hucr'un tanınlarına tapıyorlardı. Kâbe ile ilgili geleneğe de bağlı olan Kindeliler nesî' geleneğini ihdas ederek başlangıçta bu görevi üstlenmişlerdi. Ayrıca Kinde kralı tarafından Gavs b. Mürre'ye hac ibadetine dair icâze vazifesi verilmişti (Süheylî, I, 226). Bununla birlikte aralarında Kâbe ve Harem konusunda fazla bilince sahip olmayanlar ve hatta Ebrehe'nin ordusuna katılanlar da bulunuyordu (İbn Habîb, *Münevver*, s. 70). Kindeliler içinde putperestlerden başka Hıristiyanlığı, Yahudiliği ve Mazdek dinini benimseyenler de vardı.

Hz. Peygamber, Ukâz panayırında Kindeliler'i ve müttetiklerini İslâm'a davet etmiş, fakat bu daveti kabul görmemişti. Kindeliler'in bir kısmı memleketlerine döndükten sonra orada bulunan yahudilerden aldıkları bilgilerin etkisiyle yaptıklarına pişman olarak ertesi yıl daveti kabul etmeye karar vermişlerse de o yıl kabile ileri gelenlerinin engellemeleri yüzünden müslümanlara yaklaşmamışlardı. Resûl-i Ekrem, 9. yılın Receb ayında (Ekim 630) Hâlid b. Velîd'i 400'ü aşkın süvariyle birlikte Dûmetülcendel'in hâkimi olan Kinde kabilesinin Sekûn koluna mensup Ükeydir b. Abdülmelik'in üzerine gönderdi. Hâlid buradaki kaleyi ele geçirerek Ükeydir ile kardeşini Medine'ye götürdü; farklı rivayetlere göre Hz. Peygamber cizye ödemeleri veya müslüman olmaları üzerine memleketlerine dönmelerine izin verdi.

Hicretin 10. yılında (631) Eş'as b. Kays'ın başkanlığında kalabalık bir Kinde heyeti Medine'ye gelerek müslüman oldu; heyet içerisinde muhadramûn şairlerden İmruülkays b. Âbis, nesep âlimi İshak b. İbrâhim ve Hadramut kabilesinin bazı emirleri de bulunuyordu. Resûl-i Ekrem heyet üyelerini çeşitli hediyelerle geri gönderirken Eş'as'ın kız kardeşi Kuteyle ile de gıyabında nişanlandı, fakat Kutey-

le Medine'ye gelmeden önce Hz. Peygamber vefat etti. Kinde ile Kureyş arasında akrabalık kurulması bakımından büyük önem taşıyan bu teşebbüsten ayrı olarak aynı günlerde Hz. Ebû Bekir de kız kardeşi Ümmü Ferve'yi Eş'as'a vermiş, daha sonra Kuteyle ile sahâbilerden İkrime b. Ebû Cehil ve Eş'as'ın Ümmü Ferve'den doğan kızı Ca'de ile de Hz. Hasan evlenmiştir. Aynı yıl Kinde'nin kollarından Tüçib ve Sadîf'in yolladığı heyetler de Medine'ye gelmiş ve Resûl-i Ekrem, Kinde'nin diğer bir kolu olan Benî Muâviye'ye davet mektubu göndermiştir. Yine o yıl Benî Murâd'ın reisi Ferve, Kinde kabilesiyle yaptığı bağlılık antlaşmasını feshederek kabilesinden bir heyetle Medine'ye gelmiş ve Hz. Peygamber'e tâbiyyetini sunmuştur.

Hz. Ebû Bekir zamanında (632-634) bazı mensupları irtidad isyanlarına karışan Kinde bu hareketlerin bastırılmasından sonra Mısır, Suriye, Irak, İran, Horasan ve Endülüs cephelerinde fetihlere katıldı ve önemli bir kısmı bu bölgelere yerleşti. Mülûkû't-tavâif döneminde bağımsızlığını ilân eden aileler arasında Sağrûla'lâ bölgesine yerleşmiş olan Kinde'nin kollarından Tüçibîler de vardı.

Kindeliler, diğer bazı büyük Arap kabileleri gibi Kureyş'in hâkimiyeti altına girmeyi ataları, nesepleri ve sayıları itibarıyla içlerine sindirememiş, bundan dolayı yaşadıkları bölgelerde meydana gelen siyasî mücadelelerin tamamına aktif olarak katılmışlardır. Hz. Ali – Muâviye mücadelesinde ikiye ayrılan Kindeliler hasım ordularında yer aldılar. Birinci Kâbe kuşatmasının kumandanı olan Husayn b. Nümeyr el-Kindî, Mervân b. Hakem'e biat ederken Şam'da bulunan Kindeliler'in Belkâ'ya yerleştirilmesini şart koşmuştu (Taberî, V, 544). Abdullah b. Yahyâ el-Kindî, Ebû Hamza eş-Şârî ile birlikte Hadramut'ta İbâzîliği yayma faaliyetine girişmiş (129/746) ve Hadramut'tan Medine'ye kadar ulaşan bütün faaliyetlerde Kindeliler önemli rol oynamışlardı (Halîfe b. Hayyât, s. 384-386).

Arap kabilelerinin şiir dil ve tekniklerinin tek bir kültür ve geleneğe birleşmesine Melik Hâris'in dört oğlundan, son Kinde kralı sayılan Hucr'un "el-melikü'd-dillîl" (serseri kral) lakabıyla tanınan oğlu ünlü şair İmruülkays ile sahâbî ve muhadram şair İmruülkays b. Âbis büyük katkıda bulunmuşlardır. Kur'an'da mevcut elli lehçeden biri Kinde lehçesidir (Süyûtî, II, 102). Merzûbânî'nin *Ahbaru mülûki Kin-*

de ve İbnü'l-Kelbî'nin *Mülûkü Kinde* adlı eserleri günümüze ulaşmamıştır. Kindeli meşhur şahsiyetler arasında Kâdî Şüreyh, Recâ b. Hayve ve filozof Kindî başta gelir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, V, 253; İbn Hişâm, *es-Sire* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1987, II, 72, 245; IV, 166-167, 224-225, 228-229; İbn Sa'd, *eş-Tabakât* (nşr. Abdülkâdir Atâ), Beyrut 1410/1990, I, 20, 39, 168, 248, 262-264, 267; II, 125-126; IV, 258; V, 58, 128; VI, 57-58, 99-100, 182; VIII, 116-117; Halîfe b. Hayyât, *et-Tarih* (Ömerî), s. 97, 116, 194, 196, 384-386; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 94-95, 184-185, 245, 251-252, 318, 368-370; a.mlf., *Münevver*, s. 70; Ezrakî, *Ahbaru Mekke* (Melhas), I, 182-183; İbn Şebbe, *Tarihü'l-Medîneti'l-münevver*, II, 474, 542-550; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (nşr. Abbas Ahmed el-Bâz), Beyrut 1987, s. 64-66, 339; Belâzürî, *Fütüh* (Fayda), s. 100, 146-152, 159, 196, 469, 476; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), II, 89-90; III, 138-139, 579; IV, 45, 48, 144, 259-260; V, 544; VI, 81, 253, 255, 591, 601; VII, 40, 281, 340; ayrıca bk. İndeks; Hemdânî, *Şifâtü Cezireti'l-Arab* (nşr. Muhammed b. Ali el-Ekva' el-Hivâlî), Riyad 1397/1977, s. 62, 72, 169-176, 206, 250, 312, 319; Ebû'l-Ferrec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, I-XXIV, tür.yer.; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 139, 140, 143, 154, 192, 357; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 425-432; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf*, I, 226; II, 238; III, 44; IV, 371; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 274; II, 16, 138, 151-152; III, 229, 336; IV, 211-212, 482; V, 432; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I, 487-492; IV, 60, 90, 120; ayrıca bk. İndeks; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-mugrib*, II, 52; Süyûtî, *el-İtkân* (Ebû'l-Fazl), II, 98, 102; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, III, 315-386; ayrıca bk. İndeks; Abdurrahman Tayyib el-Ensârî, *Karyetü'l-Fâv: Saretün li'l-hağdâretü'l-Arabiyye kable'l-İslâm fi'l-memleketi'l-Arabiyyeti's-Su'ûdiyye*, Riyad 1402/1982, s. 16-31; Mustafa Fayda, *İslamiyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 24, 58, 119-128; I. Shadid, *Byzantium and the Arabs in the Sixth Century*, Washington 1995, s. 3-5, 19-22, 144-160, 163, 165-167, 195-196, 405-406; a.mlf., "Kinda", *EP* (İng.), V, 118-120; M. Lecker, "Judaism among Kinda and the Ridda of Kinda", *JAOS*, CXV/4 (1995), s. 635-650; F. Krenkow, "Kinda", *IA*, VI, 811-812.

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKBAŞÇI

KİNDÎ, Abdülmelih b. İshak

(عبد المسيح بن إسحاق الكندي)

Abdülmelih b. İshak el-Kindî
(III./IX. yüzyıl [?])

Hristiyanlığı öven
ve İslâm dinine eleştiriler yönelten
reddiye yazarı.

Abbâsî Halifesi Me'mûn'un yeğeni Abdullah b. İsmâil el-Hâşimî'nin kendisini müslüman olmaya davet eden risâlesine mukabil İslâm dinini eleştirip Hristiyanlığın evrensel bir hak din olduğunu ileri süren bir risâlenin müellifi olarak kabul